

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

**NASIONALE
SENIOR SERTIFIKAAT**

GRAAD 12

SEPTEMBER 2010

GESKIEDENIS – VRAESTEL 2

PUNTE: 150

TYD: 3 uur

Hierdie vraestel bestaan uit 10 bladsye en 'n
addendum van 13 bladsye

INSTRUKSIES EN INLIGTING

1. Hierdie vraestel bestaan uit VIER vrae, gebaseer op die voorgeskrewe inhoudsraamwerk vir 2010, wat soos volg is:

VRAAG 1: WAT WAS DIE IMPAK VAN DIE INEENSTORTING VAN DIE USSR IN 1989 OP SUID-AFRIKA?
  - Die beëindiging van apartheid in Suid-Afrika.
VRAAG 2: WAT WAS DIE IMPAK VAN DIE INEENSTORTING VAN DIE USSR IN 1989 OP AFRIKA?
  - Hervoorstelling van 'n nasie in die 1990s – 'n gevallestudie uit Sentraal,- Wes- of Noord- Afrika.
VRAAG 3: HOE HET SUID-AFRIKA AS 'N DEMOKRASIE UIT DIE KRISISSE VAN DIE 1990's NA VORE GETREE?

VRAAG 4: AFHANDELING VAN DIE VERLEDE EN TROTSERING VAN DIE TOEKOMS: DIE WERK VAN DIE WAARHEIDS- EN VERSOENINGSKOMMISSIE.
2. Elke vraag tel 75 punte en waarvan 45 punte uit bron gebaseerde vrae en 30 punte uit uitgebreide skryfwerk bestaan.
3. Kandidate moet TWEE vrae beantwoord.
4. In die beantwoording van vrae moet kandidate die toepassing van kennis, vaardighede en insig demonstreer.
5. Kandidate wat slegs die bronne as antwoorde oorskryf, sal benadeel word.
6. Vrae moet beantwoord word deur te verwys na die addendum.
7. Skryf netjies en leesbaar.

VRAAG 1: WAT WAS DIE IMPAK VAN DIE INEENSTORTING VAN DIE USSR IN 1989 OP SUID-AFRIKA?

Bestudeer Bronne 1A, 1B en 1C en beantwoord die volgende vrae.

1.1. Bestudeer Bron 1A.

- 1.1.1 Waarom, volgens die bron en jou eie kennis, het De Klerk aanvanklik geweier om met die ANC te onderhandel? (1 x 2) (2)
- 1.1.2 Gebruik jou eie kennis en verduidelik waarna De Klerk in die bron verwys as “magte wat daarop ingestel was om Suid- Afrika te destabiliseer en die goeie bestaande orde te vernietig”. (2 x 1) (2)
- 1.1.3 (a) Watter advies het die Sowjet-Unie die ANC gegee? (1 x 2) (2)
- (b) Gebruik jou eie kennis om te verduidelik waarom die Sowjet-Unie die ANC sodanig geadviseer het? (1 x 2) (2)
- 1.1.4 Gebruik jou eie kennis en verduidelik die historiese belangrikheid van die verwysing na 1989 in die bron. (2 x 2) (4)

1.2 Verwys na Bron 1B.

- 1.2.1 Waarom, volgens die bron het Mandela vermy om die Sowjet-Unie te besoek? (1 x 2) (2)
- 1.2.2 Waarom was die Sowjet-Unie verplig om nou toenadering tot die Suid-Afrikaanse regering te soek? (1 x 2) (2)
- 1.2.3 Gebruik jou eie kennis en verduidelik waarna verwys “ANC-guerrillas”. (1 x 2) (2)
- 1.2.4 In die bron word daar verwys na Moskou se lang ondersteuning van die ANC. Gebruik nou jou eie kennis en die bron om te verduidelik:
- (a) Hoe het hulle die ANC ondersteun? (1 x 2) (2)
- (b) Waarom hulle die ANC ondersteun het? (1 x 2) (2)
- 1.2.5 Waarom dink jy het Boris Yeltsin vir De Klerk die versekering gegee dat hy vir Mandela as “n internasionale vegter van menseregte” sou verwelkom, in stede van as die ‘ANC president’? (2 x 2) (4)

1.3 Lees deur Bron 1C.

1.3.1 Gebruik die inligting uit die bron en jou eie kennis om die volgende te definieer.

(a) Kommunisme. (1 x 2) (2)

(b) Afrikaner-Nasionalisme. (1 x 2) (2)

1.3.2 Gebruik jou eie kennis en verduidelik die historiese belangrikheid van die val van die Berlynse Muur. (1 x 2) (2)

1.3.3 Verduidelik waarom, volgens die bron word die 2 Februarie-toespraak van De Klerk in die bron beskou as 'n keerpunt en 'wonderwerk' van hervorming in Suid-Afrika? (2 x 2) (4)

1.3.4 Die bron verwys na "perestroika" as een van die belangrike politieke veranderinge van Gorbatsjof in die USSR. Gebruik nou jou eie kennis en noem nog EEN van sy bekende drastiese politieke veranderinge in die USSR. (1 x 1) (1)

1.3.5 Verduidelik die ooreenkomste tussen die hervorminge van Gorbatsjof in die Sowjet-Unie en die hervorminge in Suid-Afrika na die 2 Februarie-toespraak van De Klerk. (2 x 2) (4)

1.4 Gebruik die bronne en jou eie kennis en skryf 'n paragraaf van SES reëls (ongeveer 60 woorde) waarin jy verduidelik hoe die veranderende ekonomiese en politieke situasie in die USSR die ANC en die Suid-Afrikaanse regering tot samesprekings gedwing het. (6)

1.5 UITGEBREIDE SKRYFWERK. (Jou antwoord moet ongeveer TWEE bladsye lank wees.)

Beantwoord EEN van die volgende vrae: VRAAG 1.5.1. of VRAAG 1.5.2.

1.5.1 Verduidelik hoe die val van kommunisme en die ineenstorting van die USSR uiteindelik tot die val van apartheid in Suid-Afrika gelei het. (30)

OF

1.5.2 Gebruik al die bronne asook jou eie kennis en skryf 'n artikel vir die *Newsweek-tydskrif* oor die volgende stelling:

"Die val van kommunisme in die voormalige USSR en die beëindiging van Suid-Afrika is onlosmaaklik verbind."

(30)
[75]

VRAAG 2: HOE HET DIE INEENSTORTING VAN DIE USSR IN DIE 1990's TOT DIE HERVOORSTELLING VAN GUINEË (WES-AFRIKA) GELEI?

Bestudeer Bronne 2A, 2B en 2C en beantwoord die volgende vrae.

2.1 Lees Bron 2A.

- 2.1.1 Gebruik jou eie kennis en verduidelik die begrip Marxisme. (1 x 2) (2)
- 2.1.2 Gebruik die bron en verduidelik die veranderinge wat Sekou Toure se mense ontstel het, terwyl hy as 'n held in die oë van die Sowjet-Unie beskou was. (3 x 1) (3)
- 2.1.3 Wat het Sekou Toure gedoen wat baie van die Afrika-state en hul leiers ontevrede oor gevoel het? (2 x 2) (4)
- 2.1.4 Gebruik die bron en verduidelik:
- (a) Waarom Toure die betrekkinge tussen Guineë en die VSA verbeter het, (1 x 2) (2)
  - (b) Maar later weer, die VSA wantrou en bande verbreek het. (1 x 2) (2)
- 2.1.5 Verduidelik die bruikbaarheid van die bron vir 'n historikus wat ondersoek doen oor hierdie periode van politieke veranderinge in Guineë. (2 x 2) (4)

2.2. Verwys na Bron 2B.

- 2.2.1 Gebruik jou eie kennis en verduidelik die begrip "veel-party demokrasie". (1 x 2) (2)
- 2.2.2 Die bron verwys na "... op die kontinent het demokratiese magte ontluik wat 'n terugkeer na ... geëis het". Gebruik jou eie kennis en verduidelik waarna die bron verwys. (2 x 2) (4)
- 2.2.3 Was daar enige verbeteringe in Guineë onder die nuwe leierskap van General Lansana Conte in vergelyking met die land onder die leierskap van Sekou Toure? (2 x 2) (4)
- 2.2.4 Haal 'n aanhaling uit die bron om te bewys dat Conté 'n diktator was. (1 x 2) (2)

2.3 Bestudeer Bron 2C.

- 2.3.1 Waarom het lande soos die VSA en Frankryk vir Guineë onder die leierskap van Conté geondersteun? (2 x 1) (2)
- 2.3.2 Gebruik u eie kennis en verduidelik die begrip *imperialisme*. (1 x 2) (2)
- 2.3.3 Hoe het Conté en sy bondgenote dit vermag om hom in beheer van Guineë vir twee dekades te behou? (1 x 2) (2)
- 2.3.4 Vergelyk Bronne 2A en 2C om aan te dui hoe hierdie twee bronne die ooreenkomste tussen die leierskap van Sekou Toure en Generaal Lansana Conte in Guineë uitlig. (2 x 2) (4)

2.4 Gebruik alle bronne en jou eie kennis om 'n paragraaf van SES reëls (ongeveer 60 woorde) te skryf om te verduidelik hoe die verandering in leierskap en die einde van die Koue Oorlog die politieke en ekonomiese situasie in die land geaffekteer het. (6)

2.5 UITGEBREIDE SKRYFWERK (Jou antwoord moet ongeveer TWEE bladsye lank wees.)

Beantwoord EEN van die volgende vrae: VRAAG 2.5.1. of 2.5.2.

- 2.5.1 Bespreek die invloed van die einde van die Koue Oorlog en die val van kommunisme op Guineë. (30)

OF

- 2.5.2 Gebruik alle bronne en jou eie kennis en skryf 'n artikel vir jou skool se geskiedenis tydskrif waarin jy verduidelik waarom Guineë geaffekteer was deur die beëdiging van die Koue Oorlog en die val van kommunisme. (30)
- [75]**

**VRAAG 3: WATTER IMPAK HET DIE UITBREEK VAN GEWELD EN KONFLIK
GEDURENDE DIE 1990's OP DIE POLITIEKE SAMESPREKINGS IN
SUID-AFRIKA GEHAD?**

Bestudeer Bron 3A, 3B en 3C om die volgende vrae te beantwoord.

3.1 Lees Bron 3A.

- 3.1.1 Vir wie het Mandela, volgens Standpunt 1, verantwoordelik gehou vir die geweld in die land? (3 x 1) (3)
- 3.1.2 Wat, volgens Mandela in Standpunt 1, was die rede en oorsaak van die geweld? (1 x 2) (2)
- 3.1.3 Gebruik die bron en jou eie kennis om te verduidelik waarom Mandela juis die regering en Inkatha blameer? (2 x 2) (4)
- 3.1.4 Waarom, volgens Buthelezi in Standpunt 2, het Inkatha die "reg om homself te verdedig"? (1 x 2) (2)
- 3.1.5 Wie is die "woedende mense" waarna Buthelezi in Standpunt 2 verwys? (1 x 2) (2)
- 3.1.6 In Standpunt 3 word daar verwys na "twee hoof politieke groeperings". Gebruik die bronne en jou eie kennis om hierdie groepe te identifiseer. (2 x 1) (2)
- 3.1.7 Gebruik jou eie kennis om te verduidelik wie of wat was die "*derde mag*" wat in Standpunt 3 na verwys word. (1 x 2) (2)

3.2 Verwys na Bron 3B.

- 3.2.1 Volgens die bron wat was die finale gevolge van die Boipatongslagting? (2 x 1) (2)
- 3.2.2 Gebruik jou eie kennis en verklaar waarom daar 'n massa-optog en optrede teen die leier van die Ciskei gemik was? (1 x 2) (2)
- 3.2.3 Die Ciskei was een van die voormalige "tuislande". Gebruik jou eie kennis en verduidelik wat die sogenaamde tuislande was? (1 x 2) (2)
- 3.2.4 Hoe betroubaar is die visuele bron en hoe komplimenteer dit die geskrewe bron? (2 x 2) (4)

3.3 Bestudeer Bron 3C.

3.3.1 Gebruik die bron en jou eie kennis om te verduidelik waarom die dood van Chris Hani 'n geweldige slag vir die onderhandelingsproses was. (2 x 2) (4)

3.3.2 Gebruik die bron en jou eie kennis om te verduidelik wat die AWB was. (1 x 2) (2)

3.3.3 Volgens die bron wou Terre'Blanche en sy volgelinge 'n eie volkstaat hê. Verduidelik wat jy daaronder verstaan. (1 x 2) (2)

3.3.4 Waarom, volgens jou eie kennis, het die Afrikaner Volksfront en AWB gevrees vir "n kommunistiese onderdrukking"? (1 x 2) (2)

3.3.5 Verduidelik hoe die optrede van die AWB in die geskrewe bron deur die visuele bron aangevul word. (1 x 2) (2)

3.4 Gebruik al die bronne en jou eie kennis en skryf 'n paragraaf van ongeveer SES reëls (ongeveer 60 woorde) waarin jy verduidelik waarom die politieke geweld 'n geweldige impak op die vredesonderhandelinge gehad het. (6)

3.5 UITGEBREIDE SKRYFWERK (Jou antwoord moet ongeveer TWEE bladsye lank wees.)

Beantwoord EEN van die volgende vrae: VRAAG 3.5.1 of VRAAG 3.5.2.

3.5.1 Verduidelik hoe die uitbreek van politieke geweld in die 1990's 'n groot impak op die proses van die samesprekings en onderhandelinge in Suid-Afrika gehad het. (30)

OF

3.5.2 Gebruik al die bronne en jou eie kennis en skryf 'n artikel vir die *International Daily* oor die volgende stelling:

"Suid-Afrika was bykans in 'n bloedbad gedompel tydens die 1990's as gevolg van die politieke geweld en onverantwoordelike optrede van sekere politieke organisasies."

(30)
[75]

VRAAG 4: WAS DIE STIGTING VAN DIE WAARHEIDS-EN-VERSOENINGS KOMMISSIE (WVK) IN SUID-AFRIKA NOODSAAKLIK OM VREDE EN VERSOENING TEWEEG TE BRING?

Bestudeer Bronne 4A, 4B en 4C en beantwoord die volgende vrae.

4.1 Verwys na Bron 4A.

- 4.1.1 Gebruik die bron en jou eie kennis om die betekenis van die volgende terme te verduidelik.
(a) Volksmoord.	(1 x 2)	(2)
(b) Amnestie	(1 x 2)	(2)
- 4.1.2 Volgens die bron verwys Mandela na apartheid as “n euwel wat deur die hele wêreld veroordeel was”. Gebruik jou eie kennis om te verduidelik wat hy hiermee bedoel het. (2 x 2) (4)
- 4.1.3 Hoe, volgens die bron, het Mandela besef dat ware versoening in Suid-Afrika verwesenlik kon word? (2 x 1) (2)
- 4.1.4 Die bron verwys na “beskermhere van apartheid”. Gebruik jou eie kennis om te verduidelik na wie of wat dit verwys. (1 x 2) (2)
- 4.1.5 Dink jy dat die skrywer, Martin Roberts, die WVK as suksesvol beskou in sy poging om vrede en versoening te bewerkstellig? Verduidelik jou antwoord met ’n aanhaling uit die bron. (1 x 2) (2)
- 4.1.6 Volgens die bron het beide die ANC en die NP probeer om sekere gedeeltes van die finale verslag weg te laat. Gebruik jou kennis om te verduidelik waarom hierdie partye dit probeer doen het. (2 x 2) (4)

4.2 Gebruik Bron 4B.

- 4.2.1 Volgens die bron, in Perspektief 1, wat was Antjie Krog se mening omtrent die WVK? (2 x 1) (2)
- 4.2.2 Volgens Perspektief 1 was daar ’n hele aantal redes vir die bestaan vir die WVK. Noem TWEE redes. (2 x 1) (2)
- 4.2.3 Hoe het die WVK ’n geleentheid gebied vir die stemme wat vir “n lang tyd stil, ongehoord en nie van notisie geneem was nie?

- 4.2.4 Verduidelik of jy, volgens Perspektief 2, dink dit was “die moeite werd “vir mense “om na vore te kom” en die waarheid te onthul? (1 x 2) (2)
- 4.2.5 Waarom volgens die bron, was die families van Biko, Mxenge en Goniwe nie ten gunste van die WVK nie? (1 x 2) (2)
- 4.3 Bestudeer Bron 4C.
- 4.3.1 Gebruik jou eie kennis en verduidelik die historiese belangrikheid van onderskeidelik Tutu en Boraine in die samestelling van die WVK. (2 x 1) (2)
- 4.3.2 Gebruik jou eie kennis en verduidelik waarom word Suid-Afrika in die spotprent as ’n ‘pasiënt’ voorgestel? (1 x 2) (2)
- 4.3.3 Watter boodskap wil die spotprenttekenaar oor die WVK oordra?(1 x 2) (2)
- 4.3.4 Verduidelik die toepaslikheid van die spotprenttekenaar se voorstelling van gebeure. (1 x 2) (2)
- 4.3.5 Verduidelik die bruikbaarheid van hierdie spotprent vir ’n historikus wat die WVK ondersoek en bestudeer. (3 x 1) (3)
- 4.4 Gebruik die bronne en jou eie kennis en skryf ’n paragraaf van ongeveer SES reëls (ongeveer 60 woorde) waarin jy verduidelik waarom die stigting van die WVK noodsaaklik was vir vrede en versoening in Suid-Afrika. (6)
- 4.5 UITGEBREIDE SKRYFWERK (Jou antwoord moet ongeveer TWEE bladsye lank wees.)
- Beantwoord EEN van die volgende vrae: VRAAG 4.5.1 of VRAAG 4.5.2.
- 4.5.1 Bespreek die stigting en die doelwitte van die WVK en dui aan hoekom dit so ’n noodsaaklike proses was om vrede en versoening in Suid-Afrika teweeg te bring. (30)
- OF
- 4.5.2 Gebruik al die bronne en jou eie kennis en skryf ’n artikel vir ’n geskiedenis tydskrif oor die onderwerp: Die doeltreffendheid van die WVK met betrekking tot Suid-Afrika se nuutgevonde demokrasie. (30)
- [75]**

TOTAAL: 150

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

**NASIONALE
SENIOR SERTIFIKAAT**

GRAAD 12

SEPTEMBER 2010

GESKIEDENIS – VRAESTEL 2

ADDENDUM

PUNTE: 150

TYD: 3 uur

Hierdie vraestel bestaan uit 13 bladsye.

VRAAG 1: WAT WAS DIE IMPAK VAN DIE INEENSTORTING VAN DIE USSR IN 1989 OP SUID-AFRIKA?**BRON 1A**

Die volgende is 'n uittreksel van, *Democratisation in South Africa, Political Science Quarterly, Volume 110*, deur Herman Giliomee.

De Klerk sou nooit nader aan samesprekings met die ANC beweeg solank dit nog so hewig deur die Sowjet-Unie ondersteun was nie. In September 1989 het De Klerk 'n boodskap aan sy broer [Wimpie de Klerk] gestuur met die opdrag om nie met die ANC te onderhandel nie. Volgens sy siening sou dié beweging nooit 'n rol speel in die onderhandelinge nie. Informele gesprekke met die ANC deur Suid-Afrikaners wat hoop om op te tree as derde partye sou volgens De Klerk, "speel in die hande van magte wat daarop ingestel was om Suid-Afrika te destabiliseer en die goeie bestaande orde te vernietig". ... Gedurende die laaste maande van 1989 het die eksterne omstandighede, volgens die regering, dramaties verbeter. Die beslissende ontwikkeling was die ernstige interne probleme wat deur die Sowjet-Unie ervaar was. Moskou het die ANC gewaarsku dat die Suid-Afrikaners self 'n politieke skikking moet bereik. Terselfdertyd het Pretoria geglo dat dit 'n beter kans gehad het om 'n wettige ANC, sonder die ondersteuning van die Sowjet-Unie, te bedwing.

BRON 1B

Die volgende is 'n uittreksel uit *Mandela: The Authorised Biography* by A. Simpson. Dit handel oor die verandering in Russiese beleid teenoor die ANC en die Suid-Afrikaanse regering na die ineenstorting van kommunisme.

Een land was merkbaar afwesig uit Mandela se reise in die nasleep van die Koue oorlog: die Sowjet-Unie wat die ANC die afgelope kwarteeu lokaal ondersteun en van wapens en geld voorsien het. Gorbatsjof het hom na Moskou in 'n boodskap aan Lusaka, kort na sy vrylating, genooi. Mandela het ook in Maart 'n ontmoeting met Eduard Shevardnadze, die Minister van Buitelandse Sake, by die Namibiese onafhanklikheidsviering gehad. Maar die planne is aanhoudend uitgestel. Om die waarheid te sê, Moskou het, net toe dit die vrugte moes pluk vir hul getroue ondersteuning van die ANC, toenadering tot De Klerk gesoek. Platgeslaan deur die ekonomiese krisis was die Gorbatsjof-regering desperaat vir onmiddellike ekonomiese geleenthede. In 1990 het hulle 'n direkte bemarkingsooreenkoms met De Beers Diamonds gesluit en weldra het Gorbatsjof sy beloftes aan die ANC verbreek, deur direkte kontak met Pretoria aan te knoop en opgehou om gratis opleiding aan ANC-guerrillas te voorsien. De Klerk het in Junie 1992 'n staatsbesoek aan Moskou gebring, waartydens Boris Yeltsin, die nuwe Russiese president hom verseker het dat hy nie Mandela as president van die ANC sou verwelkom nie, maar as 'n internasionale vegter vir menseregte.

BRON 1C

Die volgende is 'n uittreksel uit *Tomorrow is Another Country* deur Alistair Sparks waar hy die impak van De Klerk se toespraak verduidelik.

Tuis was daar gemengde gevoelens, -trauma, opgewondenheid en ongeloof soos verskillende groepe gesukkel het om vrede te maak met so 'n diepgaande verandering. Oorsee was daar 'n gees van verwondering en verligting. Hier, so gou na Mikhail Gorbatsjof se perestroika-herstrukturering-rewolusie was daar nog 'n wonderwerk van hervorming: skielik was Suid-Afrika en alles wat dit gesimboliseer het, getransformeer. Die toespraak van 2 Februarie het oral dieselfde effek op rasseverhoudings gehad as wat die val van die Berlynse Muur op kommunisme gehad het. Dit het die einde van die wêreld se laaste rasse-oligargie aangekondig.

Net soos Gorbatsjof nie sou kon voorsien dat sy herstrukturering van die Sowjetstelsel tot die verlies van sy Oos-Europese Ryk sou lei nie, net so het De Klerk nie verwag dat sy hervormings voor die einde van die dekadetot 'n swart meerderheidsregering en die einde van Afrikaner nasionalisme sou lei nie.

VRAAG 2: HOE HET DIE INEENSTORTING VAN DIE USSR IN DIE 1990's TOT DIE HERVOORSTELLING VAN GUINEË (WES-AFRIKA) GELEI?**BRON 2A**

Die uittreksel beeld die verhoudinge van Guineë met verskillende lande gedurende die tydperk van die Koue Oorlog en dit is geneem van die webwerf <http://www.wikipedia.com>.

Gedurende sy bewind het Toure 'n sterk beleid gebaseer op Marxisme, met die nasionalisering van die buitelandse firmas en 'n beplande ekonomie gevolg. As gevolg hiervan was hy die Lenin Vredesprys in 1961 toegeken. Die meeste van sy kritici, wat gekant was teen sy sosialistiese regime, was gearresteer of verban. Sy vroeëre besluite om die Franse te verwerp en om die rykdom en plase van die tradisionele landhere te ontnem, het baie invloedryke magte vervreem, maar die regering se voortdurende mislukking om ekonomiese geleenthede te skep en demokratiese regte te verseker het nog meer mense gegrief.

Teenstand teen sy politieke party het stadig begin groei en teen die laat 1960's het die meeste van sy politieke teenstaanders in detensie kampe aangehou en die geheime polisie gevrees. Vanaf 1965 tot 1975 het hy alle bande met Frankryk verbreek. In 1978 toe Guineë se betrekkinge met die Sowjet-Unie vertroebel, het die Franse president vir Guineë besoek as 'n teken van rekonsiliasie. Gedurende sy dispuut met Frankryk het Guineë goeie bande met sosialistiese lande behou. Ten spyte hiervan was Toure se gesindheid teenoor Frankryk nie goed ontvang nie en sommige Afrika-state het diplomatieke bande met Guineë weens hierdie insident verbreek.

Guineë se verhouding met die VSA het tydens die Toure-era gewissel. Hy was beslis nie beïndruk met die Eisenhower administrasie se benadering tot Afrika nie. Hy het egter vir Pres. J.F. Kennedy as 'n "vriend en bondgenoot beskou". Hy het ook verklaar dat Kennedy sy "enigste ware vriend in die buiteland was". In 1962 het hy die arbeids-onrus in Guineë as gevolg van Sowjet-Unie se inmenging geblameer en hom tot die VSA vir hulp gewend. Sy verhoudinge met Washington het egter met die dood van Kennedy begin verbrokkel. Toure het die CIA vir die omverwerping van Kwame Nkrumah in Ghana geblameer en hulle (CIA) daarvan beskuldig dat hulle besig was om teen sy regering saam te sweer. Toure se paranoia het tot die inhegtenisneming van groot aantalle politieke opponente en hulle aanhouding in die berugte Camp Boiro National Guard Barracks, gelei. Hier het ongeveer 50 000 mense gedurende die bewind van Toure gesterwe. Duisende Guineese het uit die land gevlug en in ballingskap gaan woon. Guineë se hertoenadering tot Frankryk in die 1970's het veroorsaak dat sy Marxistiese ondersteuners sy regering se neiging tot kapitalistiese en liberalistiese idees teengestaan het. In 1978 het hy Marxisme finaal afgesweer en die land se handelsbetrekkinge met die Westerse lande herstel.

BRON 2B

Die volgende is 'n uittreksel van uit die webwerf www.infoplease.com/pa en dit verduidelik die status van Guineë onder die regering van Generaal Conté.

Sekou Toure het in 1984 gesterwe en die militêre leier Generaal Lanssana Conté het nou die politieke mag in die land oorgeneem. Hy het belowe om die land polities en ekonomies te bevry, wat hy wel tot 'n sekere mate gedoen het. In 1989 het president Conté aangekondig dat Guineë na 'n veelparty stelsel sou oorskakel en die kiesers het 'n nuwe grondwet goedgekeur. In die 1990's, soos oral op die kontinent, het demokratiese magte ontluik en 'n terugkeer na 'n multiparty stelsel geëis. Verkiezings het nou plaasgevind alhoewel dit nou die bestaande polarisering van die drie etniese groepe, die Fula, Malinke en die Susu na vore gebring het. In 1993 het die President se Unity en Progress Party die verkiesing met 51% gewen. In 2001 was 'n referendum gehou wat die beperkinge op presidensiële termyn opgehef het en dus toegelaat het dat Conté vir 'n derde termyn in 2003 verkies kon word. Ten spyte van die multiparty stelsel het Conté die land met 'n ystervuis regeer.

Alhoewel die grondwet eksplisiet voorsiening maak vir die beskerming van individuele vryhede en vryheid het die regering geleidelik in 'n diktatorskap ontaard en sy greep oor die burgerlike gemeenskap versterk. Opponente van die regerende party is onderworpe aan aanvalle en dreigemente. Die media as 'n geheel word deur die staat regeer en die private pers word geïntimideer. Daar is 'n sterk militêre teenwoordigheid in die hoofstad, Conakry, met padblokkades en ondervragings by elke stop. Polisie-offisiere en die weermag is korrupt. Korruptsie affekteer bykans alle aspekte van die sosiale lewe wat hand in hand gaan met swak ekonomiese toestande.

BRON 2C

Die volgende is 'n uittreksel geneem uit die webwerf <http://en.wikipedia.org/wiki/> en dit beeld die nuwe regering onder Generaal Contè en verduidelik die invloed van Westerse lande in die sake van Guineë uit.

Sekou Toure se dood in 1984 en die verskyning van Lansana Contè op die politieke toneel het die einde van Guineë se stryd teen imperialisme beteken. Contè was 'n generaal in die weermag onder Sekou Toure, maar was vasberade om nie in die voetspore van Toure te volg nie. Sy aanvaarding van die presidentskap was verwelkom deur Frankryk en die VSA, wat dit beskryf het as “die begin van 'n nuwe era in die geskiedenis van Guineë”.

Inderdaad het Guineë onder Contè 'n “nuwe era” verteenwoordig wat die volk se stryd teen imperialisme gekenmerk het. Soos alle vorige regerings wat na die 1960s in Afrika opgekom het, was Contè se administrasie en sy twee dekades van regering deur ellende, armoede, onderdrukking en ontkenning van die Afrika-massas wie se soeke na vryheid vanselfsprekend gegroei het, gekenmerk.

Vanaf 1984 tot die hede het Contè in die belange van Frankryk, die VSA en verskeie imperialistiese nasies wat huidiglik die ekonomie kontroleer en absolute toegang het tot al die natuurlike hulpbronne van Guineë, opgetree.

Contè was slegs in staat om homself in mag te hou deur die ondersteuning van die verskeie volkere wie se belange hy gedien het. Die VSA en Frankryk het 'n weermag en sekuriteitsmag in Guineë tot stand gebring en dit toegerus om die volk se soeke na vryheid te onderdruk.

In sy desperate poging om sy onversadigbare begeertes te vervul het Contè hom, interessant, genoeg te midde van die stryd van die verskeie imperialistiese lande om die beheer van Guineë se hulpbronne, bevind. Sy insiklikheid met Japannese imperialisme in Guineë het hom nou in direkte konfrontasie met die VSA en Frankryk gebring.

VRAAG 3: WATTER IMPAK HET DIE UITBREEK VAN GEWELD EN KONFLIK GEDURENDE DIE 1990's OP DIE POLITIEKE SAMESPREKINGS IN SUID-AFRIKA GEHAD?

BRON 3A

Hierdie bron bevat drie standpunte oor die toename van politieke geweld in die land gedurende die 1990's.

Standpunt 1:

Nelson Mandela het die volgende stelling, rakende die ANC se rol in die uitbreek van geweld, gemaak. Hierdie uittreksel is geneem uit *Shuters History*, 'n Suid-Afrikaanse teksboek vir skoliere.

“Daar is lede van die ANC wat ons mense doodmaak. Ons moet die waarheid in die gesig staar. Dit is waar dat die regering in die geweld betrokke is. Dit is die lede van die weermag, lede van die polisiemag en lede van die intelligensie diens, wat ook agter die geweld is omdat hulle die ANC wil verlam en verswak. Maar ek gaan nie net die regering en Inkatha kritiseer nie. Mense wat aan hierdie geweld deelneem, vir watter rede ook al en onskuldige mense doodmaak omdat ander onskuldige mense dood gemaak is – dien nie die saak nie van vryheid nie. Diegene van julle wat in jul midde lede van Inkatha, PAC of AZAPO het, moenie geweld teen hulle gebruik, behalwe as dit in selfverdediging is nie”.

Standpunt 2:

Gatsha Buthelezi het die volgende uitlating oor die uitbreek van geweld, gemaak: Hierdie uittreksel is geneem uit *New Generation History*, 'n teksboek vir Suid-Afrikaanse skoliere.

“Inkatha glo dat hy die reg het om homself te verdedig. Ons sal nie uit ons bestaan geïntimideer word nie. Ek is 'n swart leier in die geweld. Ek is die leier van woedende mense...”

Standpunt 3:

Rich Mkhondo ('n Reuter-joernalis) was die volgende mening toegedien oor die politieke geweld. Hierdie uittreksel is geneem uit, *New Generation History*, 'n teksboek vir Suid-Afrikaanse skoliere.

... Miljoene swartmense is vasgevang in 'n eindelose spiraal van wanhoop, werkloosheid, dakloos en armoede. Sit nou nog die konfrontasie tussen tradisionele leiers en moderne regeringstrukture daarby en meng ook 'n magstryd tussen die twee hoof politieke groeperings in die streek in; die veiligheidsmagte in al hulle maskers en die gesiglose, blykbaar opgeleide derdemag... sout dit in met oeroue en onlangse politieke en sosiale griewe en dan het jy 'n dodelike mengsel.

BRON 3B

Die volgende bron beeld die geweld uit wat gedurende die 1990's plaasgevind het. Hierdie bron is geneem uit *New Generation History*.

Geskrewe bron:

Na die Boipatongslagting van 17 Julie 1992 (toe inwoners van die Kwa Madala hostel in Vanderbijlpark 15 mense van 'n plakkerskamp te Boipatong aangeval en doodgemaak het) het massa-optrede deur die land versprei en dit het gelei tot stakings, betogings en ontwrigting van noodsaaklike dienste. Toe die Bisho-slagting op 7 September 1992 plaasvind (29 betogers is deur die Ciskei se soldate onder leiding van Brig. Oupa Gqozo gedood), het die hoof politieke rolspelers besluit om die onderhandelinge te hervat.

Visuele bron

Betogers vlug nadat soldate van Ciskei op hulle begin vuur het by die Bisho stadion in September 1992.

BRON 3C

Die volgende bron fokus op die aanval van die Regse Afrikaners op die Wêreld Handelsentrum tydens die sitting van Kodesa 2.

Geskrewe bron

Alhoewel Chris Hani se dood 'n geweldige slag vir die onderhandelingsproses was, is samesprekings nogtans voortgesit. Op 25 Julie het omtrent 200 lede van die regse Afrikaner Volksfront en die AWB aan hulle woede uiting gegee deur op die Handelsentrum af te storm in 'n gepantserde voertuig. Die voertuig het deur 'n glasdeur gery, AWB-protesteersers het toerusting beskadig en slagspreuke is op die muur gevef. Die leier van die National People's Party (NNP), Armichand Rajbansi is deur 'n regse ondersteuner geklap! Hulle het geëis dat die Afrikaner 'n eie volkstaat kry vir Afrikaners. Eugene Terre'Blanche het opgemerk: .... "hierdie is net die begin van die proses. Ons wil nie oorlog hê nie, maar ons wil ook nie vrede hê onder 'n kommunistiese onderdrukking nie."

Visuele bron

Die volgende is foto's van Eugene Terre'Blanche en regse militante ondersteuners wat die Wêreld Handelsentrum bestorm het en die onderhandelingsproses wou ontwrig.

VRAAG 4: WAS DIE STIGTING VAN DIE WAARHEIDS-EN-VERSOENINGS KOMMISSIE (WVK) IN SUID-AFRIKA NOODSAAKLIK OM VREDE EN VERSOENING TEWEEG TE BRING?

BRON 4A

Die volgende is 'n uittreksel uit die boek, *The Rise and Fall of Apartheid* van Martin Roberts, waarin hy die redes vir die stigting van die WVK verduidelik.

Mandela het geglo dat, met die uitsondering van die volksmoord van die Jode deur Hitler, was daar nie 'n groter euwel soos apartheid wat bykans deur die hele wêreld veroordeel was, nie. Die ANC moes 'n manier vind om te "vergewe sonder om te vergeet". Mandela se oplossing vir hierdie beginsel van "vergewe sonder om te vergeet" was die stigting van die Waarheids-en-Versoeningskommissie (WVK) in 1995. Ten spyte daarvan dat amnestie aan die meeste van die individue wat betrokke was in die geweld tydens apartheid, toegestaan was, was Mandela oortuig dat die waarheid onthul moes word. Dit moes geskied met die skuldiges wat in die openbaar die verskriklike dade wat hulle gepleeg het, erken. Dan eers sou ware en opregte versoening kon plaasvind. Onder die voorsitterskap van die Aartsbiskop Desmond Tutu het die WVK baie belydenisse van verskriklike misdade aangehoor, meestal van marteling en moord. Die meeste misdade was gepleeg deur die beskermhere van apartheid maar sommige is ook selfs deur die ANC gepleeg. Die WVK het sy bevindinge in 1998 gepubliseer, maar beide die NP en die ANC, het tot die onsteltenis van Mandela, probeer om sekere gedeeltes weg te laat. Alhoewel die pyn vir vriende en familie hewig was as gevolg van die misdade wat nou deur die WVK ontbloot is, is daar min twyfel dat die WVK 'n noodsaaklike deel van die versoeningsproses was. Dit was nou makliker vir Suid-Afrikaners om die verlede agter hulle te plaas en om na die toekoms te kyk.

BRON 4B:

Die volgende is twee perspektiewe omtrent die WVK.

Perspektief 1: Deur Antjie Krog, 'n bekende Suid-Afrikaanse skrywer en digter.

Die WVK bied ons meer as 'n manier van ontsyfering van die wonderwerk van ons tyd. Dit het 'n intense verhelderend kollig op Suid-Afrika se verlede geword. Want dit het toegelaat dat die verlede vertel kan word deur die persoonlike herinneringe van diegene wat voor die Kommissie getuig het. ...die mense wat hierdie ervaringe vertel, tesame met die wat dit aanhoor, is lewendige Suid-Afrikaners. Hulle sukkel om individueel en gesamentlik 'n identiteit vir hulself te vind binne die skadu's wat steeds deur hul land se gewelddadige geskiedenis gewerp word. Baie stemme in die land was vir 'n lang tyd stil, is nie gehoor nie en is dikwels verontagsaam voordat hulle in hulle eie moedertaal oor die mikrofone van Suid-Afrika se Waarheidskommissie gepraat het. Die stemme van gewone mense ... het die verloop van die geskiedenis bepaal.

Perspektief 2: Deur Piet Meiring, 'n kommissaris in die WVK.

Was dit die moeite werd om na vore te kom? Vir oortreders wat jare lank onder 'n wolk gelewe het, het die proses 'n nuwe lewe beteken! Van die kant van sommige hoë-profielfamilies van slagoffers was daar ernstige besware. Die Biko-, Mxenge en Goniwe-families van die Oos-Kaap het die proses as uiters onregverdig teenoor die slagoffers beskou. Hulle het so sterk hieroor gevoel dat hulle die amnestie wetgewing tot in die Grondwetlike Hof beveg het. Of die WVK met sy herstelmaatreëls daarin sal slaag om dit aan almal duidelik te maak dat die welwillende amnestie-aanbod aan die oortreders gebalanseer word, deur 'n vergoeding aan slagoffers wat netso welwillend is, moet egter nog gesien word. Die volk sal oortuig moet word dat die proses net so "slagoffer-vriendelik" as "oortreder-vriendelik is".

BRON 4C

Hierdie spotprent deur Zapiro wat in die *Sowetan* verskyn het, toon Aartsbiskop Desmond Tutu en Alex Boraine wat die werksaamhede van die WVK laat begin het.

ERKENNINGS:

Visuele beelde en ander geskiedkundige bewyse is uit die volgende boeke geneem:

- Bottaro, J. *et al.* 2007. *In Search of History – Grade 12* (Oxford University Press)
Claire, H. *et al.* 2007. *Making History – Grade 12* (Heinemann Publishers)
Christie, K. 2000 *The South African Truth Commission* (Palgrave Publishers)
Dlamini, N. *et al.* 2007 *Shuters History – Grade 12* (Shuters & Shooters Publishers).
Govendor, S.P. *et al* 2007 *New Generation History Grade 12* (New Generation Publishing Enterprises)
Govendor, S.P. *et al* 1997 *New Generation History Standard 10* (New Generation Publishers)
Friedman, M. *et al* 2007 *Focus on History Looking into the Past Grade 12* (Maskew Miller Longman)
<http://www.wikipedia.com>
<http://infoplease.com/>
<http://en.wikipedia.org/wiki/>
Roberts, M. 2001. South Africa 1948 – 2000. *The Rise and Fall of Apartheid* (Longman)
Sampson, A. 1999 Mandela: *The Authorised Biography* (Jonathan Ball Publishers)
Sparks, A. 1994. *Tomorrow is Another Country* (Struik Publishers)

